

ποληθύντος, τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν τὴν αἰχρότητα, ἢ φοβέμεθα τὴν πονίαν, τὸ ὁποῖον καθ' ἑαυτὸ μὲν, καλεῖται ἔλεγχος σιωπιδήσεως, πρὸς ἐξείσθησιν δὲ αὐτῶν καὶ πῆς ἐσωτερικῆς λύπης, δι' ὅτι τὸ ἐπιδράζομεν, λέγεται μεταμέλεια (μετανόια) ἢ ἀπὸ τῆς εἰκόνα εὐδὸς κακοῦ, ὅπῃ ἐδοκιμάσαμεν, διὰ τὸ ὁποῖον μᾶς κακοφαίνεται δι' ὅ, τι ἐκαταντήσαμεν νὰ τὸ ὑποφέρωμεν, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ πίκρα ἢ ἀπὸ τῆς εἰκόνα εὐδὸς ἀγαθοῦ ἀποβληθύντος, τὸ ὁποῖον ἀγαπούσαμεν ἀκόμη νὰ τὸ ἔχωμεν, καὶ τῶν οἱ μὲν Λατίνοι τὸ ὀνόμαζον πολλάκις desiderium, οἱ δὲ Γάλλοι τὸ λέγουσι regret ἢ μῆς δὲ εἰς τὴν γλῶσσαν μᾶς ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ὀνομάσωμεν ἐλλυμικώτερον μὲν, πόθον ἢ κοινότερον δὲ, πίκραν καὶ αὐτὸ καθὼς τὸ ἀνώτερον (1). Εἶναι λοιπὸν φανερὸν ἐκ τούτων, ὅτι εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ἢ λύπη προέρχεται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς εἰκόνα εὐδὸς πράγματος παρεληλυθότος, τὸ ὁποῖον μᾶς τὸ ἀποκαθιστᾷ ἢ φαντασία παρόν.

Ὡς δὲ πρὸς τὸ μέλλον αἰ ἀνημονίαι διὰ τὰ πράγματα, ὅπῃ ἐπιθυμοῦμεν, αἰ ἀνησυχίαι, αἰ παραχαί, αἰ στενόχωραι διὰ τὰ πράγματα, ὅπῃ φοβέμεθα, ὅλα καὶ αὐτὰ προέρχονται φανερῶς ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀρχῆς.

Ἡ ἀμφιβολία ἠμπορεῖ μόνον νὰ πέσῃ ἐπ' αὐτῶν εἰς τὰς

(1) Τὸ αὐτὸ καὶ οἱ Ἑλλῆνες πόθον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ὀνόμαζον, ὡς δὴ λέγει καὶ ἀπὸ τῆς ἐνδόξης Συγγραφεὶς πρὸς ἀχελβύντας τὴν γλῶσσαν λέξιν ἐκδοχῶν, καὶ ἀπὸ τῆς Λεξικογράφου, οἱ τινὲς κάμνοντες διαφοράν πρὸς φιλίαν καὶ τὴν πόθον, (περὶ ὅποια οἱ μεταγενέστεροι περὶ λάμβανον ἀδιαφορῶς) λέγουσιν ὅτι φιλεῖ τις παρόντι, ποθεῖ δὲ ἀπόντι καὶ ὁ ποθος (εἰς τὸν ὁποῖον ἀπτισδιχεῖ πως τὸ desiderium γλῶσ. Λατίνων, καὶ τὸ regret γλῶσ. Γάλλων) κυρίως ἀλλο δὲν εἶναι εἰμὴ λύπη διὰ τι κῆτικείμενον ἀγαπῶν, τὸ ὁποῖον ἀπείσθιν, ἢ ἐχάθη.

Κεφ. Β'. Ἐπίρ. αὐτῆς εἰς τὰ ψυχ. κακά. 19

τὰς ἀλγυδόνας, ὅπῃ δοκιμάζει ἡ ψυχὴ εἰς τὴν περὶ εἰσασιῶν μιᾶς δυσυχίας παρῆσις (ἐνεσώσης). Καὶ τῆ ἀληθείᾳ ἢ εἰδησίῃ, ὅπῃ ἠθέλει δοθῆ εἰς εἴνα περὶ τοῦ θανάτου εὐδὸς συγγενῶν τε, ἢ εὐδὸς φίλων τοῦ ἀκρωσ ἠγαπημένου ἢ εἰδησίῃ μιᾶς πυρκαϊᾶς, μιᾶς πλημμύρας, ἢ ὅποια τῷ ἀφάνισέ μιᾶν οἰκίαν, ἢ εἴνα ὑποστατικόν ἢ εἰδησίῃ μιᾶς κλεψίας, ἢ χρεοκοπίας (φαλιμότη) τινὸς ἐμπορίας, ἢ εὐδὸς ναυαγίας, ὅπου τὸν ὑσέρησε τὸ περισσότερο μέρος τῆς περιουσίας τε, εἶναι ὅλαι εἰδήσεις πικρόταται εἰδήσεις, ὅπῃ τὸν βυθίζον εἰς τὴν πλέον πικρὰν λύπην, καὶ ὅπου γινώσκονται βέβαια ἀπὸ κακὰ ἀληθινὰ ἐνεσώματα, ἐν οἷς φαίνεται ὅτι ἡ φαντασία δὲν ἠμπορεῖ εἰς ἔχῃ καμμίαν μετοχὴν.

Καὶ μήτε ἀξίζει εἰπεῖν τίς, ὅτι ὅταν τὸ κακὸν μᾶς εἰδοποιῆται ἐκ διηγήσεως ἄλλων, τότε ἀναπληροῖ τῆς ὀφθαλμοῦ ἢ φαντασίας, καὶ ζώγραφίσει εἰς τὴν ψυχὴν τὸ κακὸν εἰς ἔσπον ὡς ἡ λύπη, ὅπου δοκιμάζει δι' αὐτὸ ἡ ψυχὴ, πῶς εἶναι εἰς τὴν ἀποδίδωται εἰς τὴν φαντασίαν· διὰ τί τῆτο ἠθέλων εἶναι ἀλλαγῆ, καὶ ὄχι ἀφαίρεσις, εἴτ' ἔν διάλυσις τῆς δυσκολίας· ἐπειδὴ ἡ ἀπόκλεισις δὲν ἰσχύει ὅταν τὸ λυπημένον πρόσωπον ὑποτίθεται παρὸν εἰς τὴν δυσυχίαν τε.

Μήτε ὠφέλει εἰς τοιαύτῃν περίστασιν εἰπεῖν τίς ὅτι, ἐπειδὴ τὸ κακὸν προέρχεται ἀπὸ μιᾶν ἐνεσώσαν λυπηρὰν παράστασιν, ἠμπορεῖ διὰ τῆτο εἰς σωματικὴν εἰδησίῃ εἰς τὰ σωματικά κακά· διὰ τί ἡ λύπη, ὅπου δοκιμάζει τίς εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, εἶναι πολὺ μεγαλύτερα, ἀπὸ ἐκείνῃ, ὅπῃ ἠμπορῆσε εἰς ἔρηται ἀπὸ μόνῃν τὴν φυσικὴν δράσιν μιᾶς τοιαύτης παράστασεως. Καὶ τῶντι αὖ ὅ τὸσον πικρῶς λυπημένος ἠθέλων εἶναι θείατις μιᾶς δυσυχίας ὁμοίας, ἀνηκῆσις ὁμοῦ εἰς ἄλλας, ἠθέλει δοκιμάσῃ μόνον εἶναι αἰθρημα οἴκτου, αἰθρημα ὁμοῦ πολλὰ διαφορετικὸν ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῆ λύπην.

Ἀλλὰ χρεῖς εἰς κατὰ φύσιν εἰς τοιαῦτα πράγματα

20 Μέρ. Α΄. Τμήμ. Α΄. Φαντασία.

ματα, ἡμεῖς ἔχομεν ἄλλας λόγους ἰχυροτέρους, διὰ τὰς
ὁποίας πρέπει νὰ ἀποδίδωμεν καὶ ταῦτα τὰ κακὰ εἰς
τὴν φαντασίαν. „ Ἀνίσως τὴν στιγμὴν, ὅπου μοι
„ ἀναγγέλλεται ὁ θάνατος ἐξ ἡλικίας γλυκυτάτου μου φί-
„ λου, λέγει ὁ Συγγραφεὺς (dell' idee sull' indole del
„ riacere) ἡμῶν βέβαιος, ὅτι μετ' ὀλίγας στιγμῆς
„ ἢ ἐνθυμησίς του δὲν θέλει υφίσταται πλέον εἰς
„ τὴν ψυχῆ μου, οὔτε θέλω ἐνθυμηθῆν πλέον ὅτι
„ τὸν ἐγνώρισα, ἢ λύπη μου ἤθελεν εἶναι ἀπλῶς
„ εἰς οἶκτος διὰ τὸ κακὸν τοῦ ἄλλου· αἰσθητὰ, τὸ
„ ὁποῖον λαμβάνομεν καθ' ἑαυτὸ, δὲν σωρίζεται
„ ἴσως, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν κλόνον (παραχλῆ) μο-
„ νοτόνων τινῶν μορίων τῆς αἰσθητικότητός μας (1).
„ Ἐκεῖνο δὲ ὅπου προξενεῖ τὴν ἀπελπισίαν καὶ ἀ-
„ δημονίαν, εἰς τὴν ὁποίαν πίπτω, εἶναι ὅτι τὴν
„ στιγμὴν ἐκείνην προβλέπω ποσάκις θέλω ἔχειν
„ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν εἰκόνα τῆς συμβάσης ζημίας·
„ αἰσθανόμαι τὴν λυπηρὰ μοναξίαν, ὅπου ἀνοίγε-
„ ται ἔμπροσθέν μου, καὶ τὴν σύγκρουσιν ὅπου θέλω
„ κάμνη αὐτῆς καὶ τὴν καλῆν, ὅπως εἶχον· ὅτι εἰς τὰς
„ θλίψεις μου δὲν θέλω ἔχειν πλέον εἰς πᾶσαν σὺν-
„ ἔφορον, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ φανερόναι τὰ κατ' ἐμὲ
„ ἀφόβως, καὶ νὰ λαμβάνω παρ' αὐτῆς συμβουλὴν καὶ
„ βοήθειαν· εἰς τὰς δὲ τύχιας μου δὲν θέλω βλέπειν
„ πλέον ἐκεῖνον τὸν πολύτιμον μαργαρίτην τῆς φι-
„ λίας, ὅς τις νὰ πολλαπλασιάσῃ τὴν δὲ τύχιας
„ διὰ τῆς συμμεθέξεως· ποῦ νὰ εὕρω πλέον εἰς
„ νὰ συμμετέχη εἰς τὰς ἐνθυμιασμάς τῆς φαντασίας
„ μου, καὶ ἔχοντας δι' ὁμοιότητα κλίσεως τὴν αὐτὴν
„ πειρίργειαν εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἀνακάλυψιν,
„ νὰ

(1) Θίλομεν δεξιᾶσαι καὶ αὐτὴν τὴν γνώμην ἐν οἰκείῃ
ἐπιπέτῳ.

Κεφ. Β'. Ἐπίρ. αὐτῆς εἰς τὰ ψυχ. κακά. 21

» γὰ μὲ σωφροδύη; ποῦ θέλω εὖρη εἶνα ὑποκεί-
» μνον τόσον ἀρεστον, τόσον κίθαντικόν, ὅπου μὲ
» παρηγοροῦσεν εἰς κάθε ἔργον φιλίας, ὅπου ἤθε-
» λα μεταχειρισθῆ μετ' αὐτῶ, τόσον γλυκῶ εἰς τὸν
» χαρακτήρα, εὐαθερώτατον εἰς τὴν τιμῶν, δραστή-
» ριον, διακριτικόν, ὀργιστῆ; Συνοθέμενος ἔγω κατὰ
» νοῦν εἰς τὴν σειράν τῶν ἀλγεινῶν αἰσθημάτων, ὅ-
» που μὲ ἀπεκδέχονται, καὶ ταλαιπώρων εἰς τὸν αὐ-
» τὸν καιρὸν κατ' ἐκείνῳ τὴν πρώτῳ στιγμῶ ὅ-
» λας τὰς ῥοπὰς τῆς λύπης, ὅπως προβλέπω, κατα-
» ποντίζομαι εἰς τὴν πλέον ὀδυνηρῶν πίκραν. Αὐ-
» τὴ ἢ ἡθικῆ ἀλγηδῶν γεννᾶται ἀπὸ τὴν εἶσιν τῶν
» φασμάτων, ὅπως καταδυναςδύου τὴν διανοίαν μου,
» ὅθεν τὸ ὀργνεότερον μέρος με, εἶτ' ἔν ὁ νῆς μου,
» προσηλωμένος περιεπτότερον εἰς τὸ παρεληλυθὸς καὶ
» τὸ μέλλον, παρά εἰς τὸ παρὸν, καὶ παραβάλλων-
» τας τὰς δύο ῥοπὰς τῆς ὑπάρξεως πρὸς ἀλλήλους,
» πολιορκεῖται ἀπὸ τὸν φόβον τῶν καταδοκμεύων κα-
» κῶν, βυθίζεται εἰς μίαν ἡθικῶν (ψυχικῶν) ἀλ-
» γηδῶνα.

Θέλει φανῆ τυχόν εἰς μερικὸς ὑπερβολὴ ἐκεῖνο
ὅπως εἶπα ἀνωτέρω, ὅτι ἀίσιως ἡμοῦ βέβαιος πῶς
μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἢ μνήμη τῆ ἀποθανόντος φίλου
με, δεῦν θέλει ὑφίσταται πλέον εἰς τὴν ψυχῶν, ἢ
θελε παύσῃ ἐν ἐμοὶ ἢ ἡθικῆ ἀλγηδῶν· καὶ ἢ ἀφορ-
μῆ, διὰ τὴν ὁποῖαν τὴν δοκιμάζω, εἶναι ὅτι προ-
βλέπω ποσάκις θέλω ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν εἰ-
κόνα τῆς συμβάσεως ζήμιας. Ἐκεῖνο, ὅπως μὲ λυπεῖ
(θέλου εἰπῆ) εἶναι δι' ὅτι τὴν ἔχω ἤδη πραγ-
ματικῶς πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ὄχι δι' ὅτι στοχάζο-
μαι ποσάκις θέλω τὴν ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν εἰς τὸ
μέλλον.

Καὶ ὅτι μετ' αὐτὰ συνέρχονται ὁμοῦ καὶ τὰ δύο,
δεῦν εἶναι ἀμφιβολία. Διὰ τὴ ὅταν ἀκώωμεν τὴν λυ-
πηρῶν εἰδήσιν, ἢ εἰκῶν τῆ ἀποθανόντος φίλου καὶ τῆς
αὐτῆς δυστυχίας εἶναι ἢ πρώτη, ὅπου μᾶς παρίστα-
ται.

22 . Μέρ. Α΄: Τμήμ. Α΄. Φαντασία.

ται· αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη καὶ ὅπῃ μᾶς θλίβει· ἀλλὰ ἔως ὧδε ἡ λύπη μας δεῦν εἶναι ἄλλο, εἰ μὴ μόνον οἶκτος. Μετὰ τῆτο ὅμως ἐπιγίνεται δεῦς ἡ εἰκὼν τῆς προτερημάτων, ὅπῃ ἔκαίκαμ τῶ φίλων τε ἀξιότιμον, ἡ τιμιότης τῆς καρδίας τε, ἡ γλυκύτης τῆ χαρᾶκτῆρος τε, ἡ τερπνότης τῆς σωμαστροφῆς τε, αἱ χάριτες, ὅπῃ ἐλάβομεν παρ' αὐτῶ, αἱ παραμυθίαί εἰς τὰς θλίψεις μας, αἱ συμβουλαὶ εἰς τὰς ἀποείας μας, αἱ βοήθειαι εἰς τὰς ἀνάγκας μας, ἅλα αὐτὰ ἀραδιάζονται ζωντανὰ εἷνα κατόπιν τῶ ἄλλῃ ἔμπαροσθεν εἰς τῶ διανοιά μας· καὶ ἐν ὧ ἡ φαντασία μᾶς φέρει παρόντα ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, καὶ μᾶς βαίνει διὰ τῆς ἀπάτης οὕτως εἰπεῖν εἰς τῶ κτήσιν τούτων, ἐν τῆτῃ τὰ βλέπομεν αἰφνιδίως ἀφηρησμενία. Εἰμιθα λοιπὸν κατατίνα τρόπον εἰς τῶ κατάσασιν ἐκείνῃ, ἐν ἧ πλάττουσιν οἱ Ποιηταὶ τὸν Τάνταλον· καὶ ἡ σιωχῆς καὶ ἀμοιβαία μεταβολῆ, εἰς τῶ ὁποίαν δεισκόμεθα βλέποντες τὸ ἀγαθὸν γυῦ μετ' ἔμπαροσθέ μας, ἐνταυτῶ δὲ πάλιν ἀφηρησμενίον, εἶναι ἡ ἀληθῆς αἰτία τῆς λύπης μας.

Αὐτὴ ὅμως ἡ λύπη δεῦν ἡθελον εἶναι τόσοσ πικρὰ, ἀλίσως μᾶς ἀνεφαίγετο κάμμία ἐλπίς, ὅτι ἡμπορέσαμεν νὰ φθάσωμεν πάλιν ποτὴ εἰς τῶ ἀπόλαυσιν τῶ ἀγαθῶ, ὅπῃ ἀφηρέθημεν· ἀλλὰ τὸ ἐπικτείνεσθαι εἰς τὸ τοῦ μέλλοντος διαστήματα, τὸ μὴ βλέπειν εἰς ἐκείνῃ τῶ ἀβυσσῶσιν οὐδεμίαν ἀκτῖνα φωτός, τὸ ιδεάζεσθαι ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς κάθε στιγμῆ τῆς ζωῆς μας θέλει εἶναι πάντοτε ἐσπερημενία πάσης παρηγορίας, τῆτο εἶναι ἐκεῖνο, ὁποῦ διπλασιάζει καὶ πολλαπλασιάζει τῶ λύπῃ μας.

Αὐτὰ, ὅπῃ εἶπαμεν πρὸς τῆτῃ τῶ παραδείγματος, ἡμπορῶν μετὰ τινος μικρᾶς μεταβολῆς νὰ ἐφαρμοθῶν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπίλοιπα. Ἡ ἀμοιβαία ἀρα μεταβάσιν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ παρεληλυθός καὶ τὸ μέλλον, εἶναι κυρίως ἐκεῖνο, ὅπῃ τῆ προξενεί τῶ θλίψιν καὶ εἰς τὰς ἐνεσώσας δυσυχίας. Αἱ λύκαι ἀρα τῆς ψυχῆς

Κεφ. Β', Ἐπίρ', αὐτῆς εἰς τὰ ψυχ. κακά. 23

χῆς καὶ εἰς τὰς ἐνεσώφας δυσυχίας ἤρτλιωται ἀπὸ τὴν φαντασίαν.

Εἶναι ὅμως καίτινα κακά, ἢ λύπαι τῆς ψυχῆς, τὰ ὅποια δεῦν ἔμπορουῦ πολλοὶ νὰ πληροφορηθῶν καλά πῶς ἔμπορῶν νὰ ἀποδοθῶν εἰς τὴν φαντασίαν.

Καὶ ἐκ πρώτοις θέλει φανῆ παραδόξον εἰς μερικὸς πῶς ἐκείνη καὶ ἡ πρώτη λύπη, ὅπου αἰθάεται ἡ ψυχὴ τὴν ἰδίαν σιγμὴν ὅπου ἀφαιρεῖται τὸ ἀγαθόν, ἔμπορεῖ νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν φαντασίαν, ἐν ᾧ δεῦν ἔχει ἀκόμη χάραν ἢ εἰς τὸ παρελλυθὸς καὶ τὸ μέλλον μετάβασιν.

Μ' ὅλον τῆτο, ὅποταν ὁ λόγος δεῦν εἶναι περὶ μιᾶς ἡδονῆς φυσικῆς, τὴν ὁποῖαν ἤδη ἐνεργεῖα ἀπολαμβάνομεν, καὶ ἡ ὁποῖα αἴφνης μᾶς ἀφαιρεῖται, εἰς τὴν ὁποῖαν πείρασιν εἶναι μία λύπη αἰθάσεως, εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς περιστάσεις, αὐτὴ ἀναλύομεν τὸ πρᾶγμα μὲ ἀκρίβειαν, θέλομεν ἰδῆ, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ πρώτη λύπη ἤρτηται κυρίως ἀπὸ τὴν φαντασίαν· καὶ αὐτὴ τότε ἡ αἰτία δεῦν προέρχεται ἀπὸ τὴν εἰς τὸ παρελλυθὸς καὶ τὸ μέλλον μετάβασιν, προέρχεται μ' ὅλον τῆτο ἀπὸ τὴν κατὰ φαντασίαν κτῆσιν, ὅπερ περὶ ὀλίγη ἐσημειώσαμεν. Ἀνίσως ἀρπάσω ἀπὸ ἐνα βρέφος ἐνα παικτὸν, ἢ ἄλλο τὶ πρᾶγμα ἀγαπητὸν εἰς αὐτὸ, ποῖα εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν λυπεῖται τὸσον; ἢ δι' ὅ,τι εἰς τὴν φαντασίαν τε ἀπελάμβανε ἤδη τὴν ἐκ τῆτε ἡδονὴν, ἢ δι' ὅ,τι τὴν ἰδίαν σιγμὴν, ὅπερ τὸ βλέπει νὰ ἀρπάζεται, τῆ πείραται αἴφνης ὅλη ἡ ἡδονή, ὅπου ἤθελεν ἀπολαύσῃ ἀπ' αὐτό· καὶ ἡ ἀποβολὴ αὐτῆς τῆς κατὰ φαντασίαν ἡδονῆς εἶναι δι' αὐτὸ τὸσον πικρὰ, ὅσον ἤθελεν εἶναι ἡ ἀποβολὴ μιᾶς πραγματικῆς ἡδονῆς. Διὰ τὶ ἀνίσως τοῦ ἀφαιρέσω κανεὶν ἄλλο πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον δεῦν τῶ μέλει, καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον δεῦν ἀπολαμβάνει ἤδη καμμίαν ἡδονὴν ἔτε πραγματικῶν, οὔτε κατὰ φαντασίαν, δεῦν θέλει δεῖξῃ δι' αὐτὸ καμμίαν δυσκόλιαν ἢ λύπην.

24 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α', Φαντασία.

Β'. Εἰς ἄλλας θέλει φαῖν, ὅτι δὸν ἠμπορεῖ νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν φαντασίαν μήτε τὸ αἴσθημα τῆς θυμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς ἡμᾶς τόσον πρὸ χειρός, ὅταν λάβωμεν κάμμίαν ὕβριν, καὶ ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς εἶναι τόσον λυπηρὸς.

Ἐγὼ ὅμως βλέπω ὅτι αὐτὸ ἔργον, ἢ ὁ λόγος ὁ ὑβριστικὸς μᾶς ἔρχεται ἀπότινα φρενοληπτον, μᾶς εἶναι ἀδιάφορον· αὐτὸ μᾶς ἔρχεται ἀπότινα φίλον μας μὲ τρόπον εὐφραπέλλιας φιλοφρονητικῆς καὶ συμποσιακῆς, μᾶς προσκεῖ καὶ ἠδονῶν. Πόθεν προέρχεται λοιπὸν, ὅπου τὸ ἴδιον ἔργον, καὶ ὁ αὐτὸς λόγος νὰ μᾶς κινῆ εἰς τὸσβυ ἀγαπάκτισιν, καὶ νὰ μᾶς πλήτη (λυπῆ) τόσον, ὅπταν μᾶς ἔρχεται ἀπὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑποθέτομεν προαίρεσιν ὀβρεως πρὸς ἑαυτούς; ἢ ὅτι ἡ ἰδέα αὐτῆς τῆς ὑποτιθεμένης ὑβριστικῆς προαιρέσεως, ἢ ἰδέα τῆς ὑπεροχῆς, ὅπου τὴν στιγμῶν ἐκείνῶν μεταχειρίζεται καθ' ἡμῶν, ἢ ὁποῖα πληγόνει τὴν φιλαυτίαν μας, ἢ ἰδέα τῆς ἐξουδενώσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν μᾶς βάνει ὡς πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ τὴν ὁποῖαν ἰδεαζόμεθα παντοτεινῶν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, αὐτὴ ἢ ὕβρις μείνη ἀτιμώρητος, αὐταὶ εἶναι αἰτίαι τῆς λύπης μας· αἰτίαι, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐπομένως ὅλα ἀπὸ τὴν φαντασίαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προέρχονται, (καθὼς θέλομεν ἰδῆ εἰς τὸ ἀκόλουθον Τμήμα) καὶ ἄλλαι αἰτίαι θυμῶν.

Γ'. Ἄλλοι πάλιν θέλουν εἰπῆ, ὅτι καθὼς εἰς τὰ ἔργα τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης ἀρέσκει ἢ ποικιλία, ὅταν εἶναι καλῶς συυτεταγμένη μὲ τὴν εὐδότηα, ἢ κανονικότης, ἢ ἀναλογία, ἢ τάξις, ἢ ἀρμονία, ἢ σύμπνοια τῶν μέσων μὲ τὸ τέλος, κτλ. οὕτως ἀπαρέσκει ἐκεῖνο, ὅπῃ παρῆσιν ἀταξίαν, ἀσυμμετερίαν, ἀσυμφωνίαν, ἀσυυταξίαν, κτλ. ἢ ὁποῖα δυσαρρέσκεια (ἢτις καὶ αὐτὴ εἶναι λύπη) αἰήκει πεισιώτερον εἰς τὴν ψυχῶν, παρά εἰς τὴν αἴσθησιν· καὶ ὡς αὐτὸ ὅπου ἤρπηται ἀπὸ μίαν κατ' ἐνέργειαν ἀν-

Κεφ. Β'. Ἐπίρ'. αὐτῆς εἰς τὰ ψυχ. κακά. 25

τίληψιν, δὲν ἢμπορεῖ δια τῆτο νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν φαντασίαν.

Ἐγὼ ὁμως παρατηρῶ καὶ ἐνταῦθα ἐν πρώτοις, ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἴδια, ὅπῃ εἰς μερικὰς ἀπαρέσκειν, εἰς ἄλλας ἀρέσκειν κατ' ὑπερβολῆν. Τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ἢ ἐκ φύσεως ἀσχημα, ἢ ἐκ τέχνης ἡμορφωμένα, καὶ προξενῶν εἰς ἡμᾶς τὸςβω ἐναντιότητα καὶ ζωγραφισμένα μόνον βλεπόμενα, εἰς τοὺς Μαύρους, εἰς τὰς Κινέζους, εἰς τοὺς ἀγείας προξενῶν μεγάλου ἠδονῆν. Αἱ πλέον ἀνδέραι οἰκοδομαί, αἱ πλέον ἀρχαῖαι ζωγραφίαι, αἱ πλέον ἀνδεῖς βωμολοχίαι, ὅπου κινουῦ τὸςβω ἀγανάκτισιν εἰς τοὺς κειτικὰς καὶ εἰδήμονας, πληρῶσι θαύματος τὰς ἀπλῆς καὶ ἰδιώτας ἀνθρώπους. Οἱ ἔβποι (αἱ μύδαις), ὅπου ἐσιωπήθῃσιν οἱ πρόγονοί μας εἰς τὰ κεφαλοδέσματα, καὶ εἰς τὰ σολίδια, τὰ ὅποια μᾶς φαίνονται τὴν σήμερον τὸςβω ἀσχημα, εἰς ἐκεῖνας ἐφαίνοντο ὡραιότατα καὶ αὐτὰ, ὅπῃ τῶρα ἀρέσκου τὸςβω εἰς ἡμᾶς, θέλουσι φανῆ ἴσως εἰς τοὺς ἀπογόνους μας ἀνδέραι. Πόθεν προέρχεται λοιπὸν ἡ τσαύτη διαφορά εἰς τὰ ἴδια πράγματα; ἢ ἀπὸ τὴν διάφορον ἰδέαν, ὅπου χηματίζει κατ' ἑνας τὴν ὡραίου καὶ αἰχρῆ, πρὸς τὴν παραβάλλει καὶ κείνει τὰ πράγματα ἀγκαλὰ τὸ ὡραῖον ἔχει σαθεράς τὰς ἀρχάς τες καὶ ἀμεταξέπτους, κατῶς ἀπεδείξαμεν εἰς τὴν Μεταφυσικῆν (Ὀντολογ. Τμήμ. Β'. Κεφ. Δ'. Ἄρθρ. Β'.), δὲν γνωρίζεται ὁμως ἀπὸ ὅλας ἐπίσης. Κατ' ἑνας λοιπὸν κατὰ τὰς βᾶθμὰς τῆν γνώσεών τες, ἢ κατὰ τὰ πάθητα, ἢ τὴν σιωπήθειά τες, ἢ τὴν ἔξιντα δημιουργεῖ εἰς τὴν διάνοιάν τες μίαν εἰκόνα, καὶ ἑνα μέτρον τὴν ὡραίου ἰδιάζον, καὶ ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ συμφωτοῦν μὲ αὐτὸ, τὰ δέρισκει ἀρεστά· ὅσα δὲ ἀντιπίπτουσι, τὰ δέρισκει δυσάρεστα. Ὅποιος δὲν ἔχει ἰδέαν τινὸς καλλιτέρου πράγματος, εἰς τὰς πλέον ἀνδεῖς, ἀτάκτες καὶ ἀσχημούς παρασάσεις δὲν δοκιμάζει ἄλλο, εἰμὴ ἀδιαφορίαν, ἢ αἰθαίνεται ἴσως καὶ τέρψιν· ὅποιος ὁμως ἔ-

26 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α', Φαντασία.

χει ιδέαν πραγμάτων, τὰ ὅποια ἢ εἶναι τῶντι, ἢ αὐτὸς πιστεύει, ὅτι εἶναι καλλίτερα, εἰς ὅλα, ὅσα ἀντιβαίνον εἰς τὸ ἐδικόν του κατὰ φαντασίαν μέτρον, αἰδανέται ἀποστροφῇ καὶ δυσἀρέσκειαν.

Δ'. Ἀλλ' ἡ ὀχληρία (πλῆξις), ἡ ὁποία εἶναι καὶ αὐτὴ εἷς τὸσάω βαρὺ κακὸν τῆς ψυχῆς, πῶς ἔμπορεῖ, θέλει εἰπῆ ἄλλος τις, νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν φαντασίαν, ἀφ' ἧ μάλιστα δεῦν συλίσταται εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς τὴν ἔλλειψιν, ἢ τὴν ἀδυναμίαν τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ιδεῶν. Ἡ φαντασία δεῦν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι, εἰ μὴ τὸ πολὺ πολὺ μία ἀποφατικὴ αἰτία τῆς ὀχληρίας, εἰς τὸ ὅποῖον τῆτο δεῦν ἔχει βέβαια κάμμιαν ὑπεροχὴν ἐπάνω εἰς τὴν αἰσθησιν.

Ἐγὼ ὅμως, μ' ὅλον ὅπῃ κατὰ πρῶτην θεωρίαν τῆτο φαίνεται ἔπας ἔχον, σοχάζομαι ὅτι καὶ εἰς τὴν ὀχληρίαν ἡ φαντασία συνεργεῖ ὡς ἐνεργητικὴ αἰτία, πρεσσότερον ἀπὸ ὅ,τι κοινῶς πιστεύεται· ἐπειδὴ σκεπτόμενος δέισκω, ὅτι ἡ ὀχληρία δεῦν συλίσταται εἰς μίαν παντελῆ ἔλλειψιν αἰσθημάτων καὶ ιδεῶν, μήτε ἀπλῶς εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν αἰσθημάτων καὶ μετὰ συνειδήσεως ιδεῶν· διὰ τί τῆτο ἀντὶ ὀχληρίας ἢ θελε προκαλέσθ ὑπνον· ἀλλὰ συλίσταται εἰς τὴν ἔλλειψιν αἰσθημάτων καὶ ιδεῶν ἀρεσῶν καὶ ἐπαγωγῶν, καὶ εἰς τὴν σιωχίαν καὶ διάρκειαν αἰσθημάτων καὶ ιδεῶν ἀδιαφόρων, τὰ ὅποια διὰ τὴν χαυωότητα, ὅπῃ προξενουῦ εἰς τὴν ψυχὴν, ἀποβαίνουσι τέλος πάντων δυσἀρέσια. Δοιπὸν ἡμεῖς ἀπεδείξαμεν εἰς τὴν Μεταφυσικὴν (Ψυχολ. Τμήμ. Β'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Α'), ὅτι κατ' ἀρχὰς κάναε αἰσθημα καθ' ἑαυτὸ δεῦν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἀδιάφορον· ἡ σύγκρισις ἔπειτα μετὰ τὰ ἰχυρότερα αἰσθήματα, κάμνει τὰ ἀσθενέστερα νὰ νομίζωνται ὡς ἀδιάφορα. Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ εἰπῶμεν καὶ περὶ τῶν ἀντιλήψεων καὶ ιδεῶν· διὰ τί καὶ αὐταὶ τότε παύου ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ἡδονικαὶ, καὶ ἐπαγωγοὶ, καὶ γίνονται πρῶτον μετ' ἀδιάφοροι, εἶτα δὲ δυσἀρεστοί, ὅταν δοκιμάσωμεν ἄλλας ἐπαγωγότερας καὶ ἡδονικωτέρας, πρὸς

Κεφ. Β'. Ἐπίρ. αὐτῆς εἰς τὰ ψυχ. κακά. 27

τὰς ὁποίας νὰ γνή σύγκρισις. Αὐτὴ λοιπὸν ἢ σύγκρισις τῆς ἐρεσώτων αἰσθημάτων, ἢ ἀντιλήψεων, ἢ ἰδεῶν κορὸς τὰς παρωχημένας, καὶ ἢ ὕφεις, ὅπῃ εἰς αὐτὰς καθοράται, εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀφαιρεῖ ἀπὸ αὐτὰς τὸ ἐπαγωγὸν καὶ τὴν ἡδονὴν, καὶ προξενεῖ τὴν ὀχλησίαν. Διὰ τὴν τὰ βρέφη καὶ οἱ εὐήθεις, ἐν οἷς δὲν ἔχει χώραν αὐτὴ ἢ σύγκρισις, δὲν ὀχλουῦνται (πλήτην) καμμίαν φοράν, ἀλλὰ καθὼς παύσουσι τὰ ζωηρὰ αἰσθήματα, ὅπῃ τὰς κρατῶν ἐξύπνης, αὐτὴ νὰ δοκιμάσῃ καμμίαν δυσκολίαν διὰ τὴν τοιαύτην ἄλλειψιν, ἀποκοιμίζονται· ἐκ τῆναντίε δὲ εἰς ἐκεῖνα τὰ διηγήματα καὶ τὰς ἐορτάς καὶ τὰ παιγνίδια, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ βρέφη, καὶ οἱ ἀγεοῖκοι καὶ ἀπαίδευτοι ἀνδρῶποι λαμβάνουσι μεγάλην τέρψιν, οἱ ἄνδρες καὶ εἰδομονέστεροι ἀνδρῶποι, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν ἄλλα πράγματα καλλίτερα, καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν λείπουσι νὰ κάμνουν καθ' ἑαυτοὺς αὐτὴν τὴν σύγκρισιν, ὀχλουῦνται θανατηφόρως. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν βλέπομεν τὰς ἔυφιλῆς καὶ ἡδονικῆς νὰ πλήτην καὶ νὰ ὀχλῶνται ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς κοινὰς καταστάσεις τῆς ζωῆς, εἰς τὰς ὁποίας λαμβάνουν ἡδονὴν καὶ εὐχέλυσιν πόσοι ἄλλοι· ἐπειδὴ συγκρίνουν πάντοτε αὐτὰ μὲ ἐκεῖνα τὰ ἰσχυρότερα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι σινηθισμένοι, καὶ τῆς ὁποίων αἰσθάνονται τότε τὴν ἄλλειψιν.

Ἡμποροῦμεν λοιπὸν νὰ συμπερανώμεν ἀπ' εὐθείας, ὅτι αἱ ἀλγηδόνες τῆς ψυχῆς ὅλαι, ἢ τὰλάχιστον αἱ πεισιώτεραι κρέμονται ἀπὸ τὴν φαντασίαν· λέγω δὲ καὶ πεισιώτεραι διὰ νὰ ἀφήσω τόπον διὰ τὰς ἐξαιρέσεις, αὐτὴν τύχη νὰ εὐρεθῆ ποτε καμμία ἀλγηδὼν, ἢ ὁποῖα νὰ μὴ ἔχη οὐδεμίαν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν φαντασίαν, μ' ὅλον ὅπῃ ἐγὼ δὲν ἠμπόρεσα ἕως τώρα νὰ γνωρίσω, ἢ νὰ πλάσω καμμίαν τοιαύτην.

Μάλιστα μία σκέψις φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ σηκώσῃ καὶ εἰς τὸτο κάθε ἀμφιβολίαν· ἐπειδὴ αἱ ἀλγηδόνες δὲν ἠμποροῦν νὰ πορέλθουν ἄλλοθεν, εἰ μὴ ἢ

ἀπὸ μίαν πραγματικῶν προσβολῶν, ἢ ἀπὸ μίαν ἰδέαν διεγερομένην εἰς τὴν ψυχῶν, διὰ τὸ ὁποῖον τὸ το καὶ διαιρῶν τινὲς τὰς ἀληθινὰς εἰς ἀληθινὰς αἰδημάτων καὶ εἰς ἀληθινὰς ἰδεῶν (1)· ἀλλ' αἱ πρῶται λέγονται ἀληθινῶν ἢ κακὰ σωματικὰ, αἱ δὲ ἄλλαι λοιπὸν, αἱ ὁποῖαι εἶναι τῆς ψυχῆς, δευτερογενεῖς, εἰ μὴ ὅταν διεγερθῶν μὲ μίαν κάποιαν ζωηρότητα αἱ ἰδέαι, ἀπὸ τὰς ὁποῖας γεννῶνται, ὅπερ ἀνήκει κυρίως εἰς τὴν φαντασίαν. Ἄρα αἱ ἀληθινῶν ἢ τὰ κακὰ τῆς ψυχῆς προέρχονται ὅλα χωρὶς ἑξαιρέσεων κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ τῆς φαντασίας.

Πρέπει ἄρα διὰ τὸ νὰ ὀνομάζωνται τὰ κακὰ τῆς ψυχῆς ὅλα κατὰ φαντασίαν, ἢ φαντασιακὰ (αὐ εἶναι συγχωρημένον νὰ μεταχειρισθῶ αὐτῶν τῶν λέξιν); Τῆ ἀληθείᾳ ὀλίγον ὠφελεῖ μὲ ποῖον ὄνομα νὰ ὀνομασθῶν, ἀφ' ἧς εἶναι ἐγνωσμένη ἢ ἀρχήτων. Ὡς τὸσον διὰ νὰ εἰπῶμεν τι καὶ περὶ τῆς, πρέπει πρῶτον μὲν νὰ ἀναμνησθῶμεν τῶν διττῶν ὀνομασιῶν, εἰς τῆν ὁποῖαν εἶπαμεν κατ' ἀρχὰς (Κεφ. Β'.) ὅτι συνηθίζοντο νὰ ἐκλαμβάνον τὸν ὄρον κακὸν· δευτερον δὲ νὰ παρατήσωμεν ὅτι εἰς τῶν κοινῶν χρῆσιν τῆς ὀμιλίας κακὸν φαντασιακὸν ἐννοῶν εἶνα κακὸν ὑποτεθειμένον, ὃ εἶναι εἶνα κακὸν, ὅπου φαντάζεται τις ὅτι ἔχει, χωρὶς νὰ τὸ ἔχη· ὅτι λογῆς εἶναι τὰ κακὰ τοῦ Ἀργαίου εἰς τῶν κωμῶν τῆς Μολιέρου τὴν ἐπιγραφομένην, ὃ φαντασιακὸς ἄρρωστος.

Ἄνισως λοιπὸν ἐκλάβωμεν κακὸν τὴν πραγματικὴν θλίψιν, ὅπερ δοκιμάζει τις, αὐτὴ ἀπὸ ὁποιαδήποτε αἰτίας τῆς προέρχεται, εἶναι πάντοτε πραγματικώτατη, καὶ δευτερον ἢμπορεῖ ποτὲ νὰ ὀνομασθῆ φαντασιακὴ.

Ἄν

(1) Ὁ Καρδίνης κάμνει αὐτῶν τῶν διαίρεσεων ἐν τῆς Do morali disciplina humanae Societatis. Σελ. 64.

Κεφ. Β'. Ἐπίρ. αὐτῆς εἰς τὰ ψυχ. κακά. 29

Ἄν ὅμως κακὸν θελήσωμεν νὰ ἐκλάβωμεν τὴν αἰτίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ θλίψις προέρχεται, ἴσως ἔχεται λόγος τὰ διΐχθεισά τινος, ὅτι τὰ κακά τῆς ψυχῆς πρέπει τῶντι νὰ ὀνομαθῶν ὅλα, ἢ τῆς ἀλάχιστον τὰ περισσότερα φαντασιακά.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ, ὅτι καὶ παρὰ τῷ Μολιέρῳ ἡ θλίψις τῆς Ἀργάντης, διὰ μὲν τὸν φόβον τῷ ὑποτιθεμένων κακῶν τινος, εἶναι πραγματικωτάτη· ἐπειδὴ ὅμως αὐτὰ τὰ κακά, ὅσιν ἡ αἰτία, ἐξ ἧς προέρχεται εἰς αὐτὸν ἡ θλίψις, δεῦν εἶναι πραγματικά, διὰ τοῦτο λέγεται φαντασιακή. Λοιπὸν εἰς τὰ κακά τῆς ψυχῆς (θέλει εἰπῇ) ἡ αἰτία, ὅπως μᾶς βασανίζει, λαμβάνεται πάντοτε ἢ ἀπὸ τὸ παρεληλυθὸς, ἢ ἀπὸ τὸ μέλλον. Ὄποταν λυπέμεθα διὰ τῆς ἀνάμνησιν· σὺς κακῶν, ὅπως ἐδοκιμάσαμεν, ἢ διὰ τῆς προσδοκίας· σὺς κακῶν, ὅπου ὑποπτόμεθα, ἢ αἰτία τῆς λύπης μας εἶναι δι' ὅτι μεταφερόμενοι μὲ τὴν φαντασίαν εἰς τῆς στιγμῆς, ἐν ἧς ἡ ἐδοκιμάσαμεν τὸ ἀλγεινὸν αἶδημα, ἢ ἐν ἧς φοβόμεθα ὅτι θέλομεν τὸ δοκιμάσει, φανταζόμεθα ὅτι τὸ αἰσθανόμεθα ἤδη. Ὄποταν ἡ λύπη μᾶς προέρχεται ἀπὸ τῆς ἀνάμνησιν· σὺς ἀγαθῶν ἀποβληθέντος, ἡ αἰτία ὡσαύτως εἶναι, δι' ὅτι πλάττοντες μὲ τῆς φαντασίαν τὸ τοῖστίον ἀγαθὸν παρὸν, ἰδεάζόμεθα ὅτι τὸ βλέπομεν πῶς ἤδη μᾶς ἀρπάζεται. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐνεστώσας δυσυχίας, ἡ λύπη μας προέρχεται ὡσαύτως ἀπὸ τὴν εἰς τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον τῆς ψυχῆς μετάβασιν· τὸ ὁποῖον τῆς πρέπει νὰ λέγηται καὶ διὰ κάθε ἄλλο κακὸν τῆς ψυχῆς. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ μαγεία τῆς φαντασίας μᾶς προξενεῖ κάθε βάσανον. Ὅλα τὰ κακά μας προέρχονται ἀπὸ τὸ ἰδεάζεσθαι παρόντα καὶ πραγματικά ἐκεῖνα, ὅπως δεῦν εἶναι παρόντα, ἢ εἶναι τῆς ἀλάχιστον κατὰ φαντασίαν. Λοιπὸν εἴμεθα εἰς τὴν πείρασιν τῆς Ἀργάντης· λοιπὸν τὰ κακά μας πρέπει νὰ ὀνομαθῶν ὡσαύτως φαντασιακά.

Ἴσως νὰ μὲν εἶχεν ἄδικον ὅποιος ἤθελε κάμῃ τῆς

30 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

τὰς ποικίλας συλλογισμὰς, πλὴν ὅλα αὐτὰ ἀνάγονται
τέλος πάντων εἰς εἷς εἶδος ζήτημα φιλοῦν λέξεων, εἰς τὸ
ὅποῖον εἶναι μάταιος κόπος εἰ ἀναχοληθῆτις. Διὰ
τὸ τὰ εἰς φιλά ὀνόματα συνιστάμενα ζητήματα ἢ μ-
πορῆν εἶναι, εἶναι ὠφέλιμα, ὅπου μᾶς φέρει εἰς
κάμψιν νεοφανῆ γκῶσιν, τὸ ὅποῖον εἶναι πολλὰ ἀνά-
γιον, ἢ ὅπου μᾶς δίδοσιν δικαίαν εἰς
ἐξομαλίσωμεν κάμψιν δυσκολίαν προσερχομένῳ ἀ-
πὸ τῆς ἀμφιβολίας τῶν ὀνομάτων, τὸ ὅποῖον ἢ μ-
πορῆν εἶναι συχνότερον. Ἀπὸ τοῦ ἡμέτερου ὅμως ζή-
τημα δὲν ἢ μ-πορῆν εἶναι ἀποβῆναι ἀπὸ αὐτῶν τὰ
δύο κέρδη. Μάλιστα ὅπου ἢ θελεῖ διῆχυριθῆν μετὰ
σωστάτου, ὅτι ὅλα τὰ κακά τῆς ψυχῆς, τὰ ὅποια
ἔως τῶρα ὠνομάσθησαν τὰ περισσότερα πραγματικά,
τῶρα πρέπει εἶναι ὠνομασθῆν φαντασιακά, αὐτὸς δὲν ἢ
θελεῖ κάμη ἄλλο, παρά εἶναι αὐξήσῃ τῆς ἀσάφειας τῆ
πραγματικῆς.

Ἐγὼ λοιπὸν τὰ κακά τῆς ψυχῆς λέγω ὅτι ἢ ῥηθη-
ται ἀπὸ τῆς φαντασίας δὲν θελεῖ τὰ ὠνομάσει ὀ-
μως φαντασιακά. Φαντασιακά ὠνομάζω μόνον ἐκεῖνα,
εἰς τὰ ὅποια ἢ φαντασία ὄχι μόνον τὰς ιδέας, ὅτι
ἀμέσως μᾶς ἐλπίσθαι παράσκει εἰς τῆς ψυχῆς,
ἀλλὰ δημιουργεῖ ἀκόμη καὶ τὰς αἰτίας, ἀπὸ τῶν ὅ-
ποιας παράγονται αὐτὰ αἱ ιδέαι. Ἐνα ὑποκείμε-
νον, ὅτι εἰσὶν ἢ θελεῖ ἀποβῆναι εἰς τὸν φιλοσο-
φόνως, σήμερον μὲν εἰσὶν ἢ θελεῖ εἶναι εἰς τὸν
μὲν ἢ θελεῖ τὸ ἴσως εἶναι ἀποτέλεσμα ἀπροσεξίας, ἢ
περὶ ἀσάφειας ἢ ἐδικήμου ὅμως φαντασία δὲν ἀνα-
παύεται, ἀλλὰ μοὶ διατυπώνει εἷς ἐχθρόν, καὶ μὲ
κάμνει εἶναι ὑποθέτω, ὅτι αὐτὸς μετεχειρίσθῃ, ἢ μ-
πορῆν εἶναι εἰς τὸν μεταχειρίσθῃ ἐναντίον μου καὶ εἶναι
λύπηρον ἔργον ἢ εἶναι εἰς τὸν λύπηθῶ περὶ τῆς, τὸ θελεῖ
εἶναι εἷς κακὸν τῆς ψυχῆς, καὶ θελεῖ εἶναι ὅλον δι-
λωσ φαντασιακόν. Ἐν ὅμως ἢ θελεῖ εἶναι, ὅτι τὸ εἶ-
ρημικόν ὑποκείμενον εἶναι τῶν ἐχθρότων, καὶ μ-
πορῆν εἶναι εἰς τὸν ἐμπαύσθῃ, ἢ μ-πορῆν εἶναι
πραγματικῶς κά-
ναι

Κεφ. Γ'. Ἐπίρ. αὐτῆς εἰς τὰ σωμ. κακά. 31

ἐνὰ πρᾶγμα πρὸς βλάβην τε, αἰσῶς αὐτὸς αἰδαν-
θῆ περὶ τύτου λύπην καὶ βάσανον, ἐγὼ δὲ θέλω
ἐντις αὐτῆ ἀναφανδὸν εἰς τὴν κοινὴν χεῖσιν τῶ λέγειν
ὀνομάζωντας τὸ πάθος του φαντασιακόν. θέλω εἰπῆ
μόνον, ὅτι τὸ πάθος τε ἤρτηται ἀπὸ τῆς φαντασίας.
ἐπειδὴ γινᾶται ἀπὸ τὰς εἰκόνας, ὅπῃ τῶ παρίσαν-
ται, ἐνὸς κακοῦ, ὅπου ἐδοκίμασεν, ἢ φοβεῖται μὴ
δοκιμάσῃ.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Γ'.

Ἐπίρροια τῆς Φαντασίας ἐπάγω εἰς τὰ
κακά τῶ σώματος.

Μάρως ἤθελε εἶναι βέβαια, ὅποιος ἤθελε διί-
χυεῖθῃ ὅτι τὰ κακά τῶ σώματος προέρχονται καὶ αὐ-
τὰ ὅλα ἀπὸ τῆς φαντασίας, καθὼς ἐφαίνοντο ὅτι
διίχυεῖζοντο οἱ Στωϊκοὶ, οἱ ὅπῃοι τὰ ὀνόμαζον καὶ
κατ' ἐπίνοιαν κακά, καὶ ἀπέφασκον προσέτι ὅτι εἶναι
κακά. Ὅτι ὅμως καὶ εἰς αὐτὰ ἡ φαντασία ἔχει με-
γάλῃ μετοχῇ, τὸ δὲ εἶναι ἴσως δύσκολον νὰ ἀ-
ποδείξῃ.

Καὶ ἐν πρώτοις ἐπιθυμῶσα νὰ ἐρωτήσῃ κατ' ἐνάς
τὸν ἐαυτὸν τε, ἀν' ἡ φαντασία του δὲν τὸν ἔκαμε ποτὲ
νὰ νομίσῃ ἐνὰ φυσικὸν κακὸν μεγαλύτερον, ἀπὸ ὅ,τι
ἦτον κατ' ἐαυτό. Ἐγὼ ὅσον τὸ κατ' ἐμέ σοχάζομαι,
ὅτι εἶναι πολλὰ ὀλίγοι ἐκεῖνοι, εἰς τὰς ὁποῖας δὲν
συνέβη συχνότατα τὸ τοιοῦτον. Εἰς τὰ περισσότερα
κακά ὁ φόβος αὐξάνει πολλὰ τὸ ἀληθινὸν μεγαλεῖον
τῶ καὶ ὁ ἐκ τῶ προερχόμενος φόβος ἢ τῶ θανάτου,
ἢ τινὸς μακροχρονίου καὶ βασανιστικῆς ἐνοχλήματος, ἢ
τινὸς ἐλαττώματος καὶ ἀσχημίας, ὅπῃ ἔχει νὰ μᾶς
μείνῃ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἀπὸ αὐτὸ, εἶναι τὰ αἷτια,
ὅπῃ κάμνεν τὰς ἀθουεῖας βαρυτέρας καὶ ἀλγεινότερας.

Τέ-